

Asia: VN/22704/2021

Lausuntopyyntö työryhmän luonnoksesta kansalliseksi ilmastonmuutokseen sopeutumissuunnitelmaksi 2030 (KISS2030)

Lausunnonantajan lausunto

1. Onko ehdotettu kansallinen ilmastonmuutokseen sopeutumissuunnitelma 2030 tasapainoinen, eli onko kaikki tarvittavat näkökohdat huomioitu?

Strateginen näkökulma ilmastonmuutoksen sopeutumiselle on tärkeä. Se tarjoaa toimijoille näköalan tulevaisuuden muutoksille toimintaympäristössä ja politiikassa. Erityisen tärkeää tämä on maataloudelle, jossa muutokset pitkällä tähtäimellä voivat olla merkittäviä, mutta toimialan resurssit muutoksien toimeenpanoon rajalliset riittämättömän kannattavuuden vuoksi. Samoin metsätaloudelle strateginen ennakointi on tärkeää biologisten prosessien hitauden vuoksi. Taloudellisesti kestävä sopeutuminen tapahtuu kasvatuskierrojen rytmissä, joka on hyvinkin pitkä.

2. Tarkemmat huomiot luvusta 'Havaitut muutokset, vaikutuskenaariot ja riskit' (Luku 2.2)

Tarkastelussa ei ole tunnistettu ilmastonmuutoksen metsätalouden toimenpide- ja puunkorjuuketjuihin aiheuttamia muutospaineita ja riskejä. Talvi- ja routakauden lyhentyminen aiheuttavat haasteita puukorjuulle, voivat lisätä kausiluonteisuutta ja riskejä korjuuvaurioille. Puuhuollon logistiikka voidaan joutua organisoimaan uudelleen. Myös metsänhoitotöiden ajoitus voi muuttua (metsänviljely), taimien selviytyminen muuttuvassa valo/lämpöilmastossa heikentyä. Nämä haasteet on tärkeä tunnistaa, jotta niihin voidaan varautua ja löytää ratkaisut.

3. Tarkemmat huomionne suunnitelman visiosta ja päämääristä (Luvut 2.3 ja 2.4)

MTK pitää kansallisen ilmastonmuutoksen sopeutumissuunnitelmaa tärkeänä ja siinä esitettyjä näkökulmia perusteltuna. Strateginen tarkastelu, joka perustuu visioon, kolmeen päämäärään sekä 24 tavoitteeseen ja niiden politiikkatoimiin, on yleisesti katsottuna johdonmukainen kokonaisuus.

4. Näkemyksenne teemasta 'Kansallisen tason strateginen suunnittelu ja ennakointi' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

Julkisella vallalla on keskeinen rooli olla vahvistamassa yhteiskunnan tahtoa, tehokkaita keinoja sekä kyvykkyyttä sopeutua ilmastonmuutoksen tuomiin haasteisiin. Koko ruokajärjestelmä ja erityisesti

kansallinen maataloustuotanto ovat sopeutumisen kovinta ydintä. On myönteistä, että KISS kiinnittää huomiota kriisiosaamisen vahvistamiseen. Huoltovarmuuden jatkuva päivittäminen muuttuvassa ympäristössä on keskeistä ja huoltovarmuutta vahvistavat säädösuudistukset tulee olla tärkeä prioriteetti.

5. Näkemyksenne teemasta 'Kokonaisturvallisuus ja yleinen huoltovarmuustyö' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

-

6. Näkemyksenne teemasta 'Ruoka- ja ravitsemusturva' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

Valtion osuus maataloustuotannon suuntaamisessa toteutetaan juuri hyväksytyyn uuden CAP-strategian kautta. Maataloustoimiala tulee tulevina vuosina keskittymään uuden CAP-suunnitelman toimeenpanoon ja toteuttamaan siinä olevia ilmaston hillinnän ja ilmastonmuutoksen sopeutumisen toimenpiteitä. Siksi on tärkeää, että jos maatalouteen halutaan kohdistaa muita ohjaustoimenpiteitä, niiden sisällöstä ja toimeenpanosta käydään laaja poliittinen keskustelu, ne resurssoidaan nykyisen politiikkarahoituksen ulkopuolelta ja niistä tehdään riittävät vaikutusarvioinnit myös tuotannollisista ja taloudellisista näkökulmista.

Ilmastonmuutokseen sopeutuminen haastaa vakavasti suomalaisen maataloustuotannon. Lukuisissa aikaisemmissa selvityksissä ja tutkimuksissa, kuten myös tässä sopeutumissuunnitelmassa arvioidaan, että Suomen ilmastovyöhykkeellä muutokset ovat todennäköisesti vähemmän haastavia kuin monilla keskeisillä ruokatuotannon alueilla. Se lisää edelleen suomalaisen tuotannon vastuuta kotimaisesta ruokaturvasta, mutta myös lisää vastuutamme laajemmin ruuantuotannosta. Siksi on ensiarvoisen tärkeää, että pidämme huolta ja kehitämme edelleen maataloutemme tuottavuutta ja ennen kaikkea koko ruokajärjestelmän on kannettava nykyistä enemmän vastuuta tuotannon kannattavuudesta. Nyt ei ole oikea aika ajatella pienesti vaan meidän on kannettava vastuumme ja tuottava tulevina vuosina enemmän ja kannattavammin. Valtiovallan on tuettava tätä varmistamalla esimerkiksi kasvinjalostuksen ja kasvituotannon tutkimuksen resurssit. Tarvitsemme muun muassa seuraavan vuosikymmenen aikana selkeän siirtymän syyskylvöisiin viljelykasveihin. Se tarvitsee tuekseen panostusta kasvinjalostukseen sekä tuotantotutkimukseen. Lisäksi ilmaston ja monimuotoisuuden kannalta kestävä suomalainen maatalous perustuu myös tulevina vuosikymmeninä nurmenviljelyyn sekä tehokkaaseen kotieläintalouteen.

Suunnitelmassa tuodaan esille tarvetta ravitsemuksen ja ruokailutottumusten muutosta kohti kasvipainotteisempaa ruokailua. Tulee kuitenkin pitää kirkaana mielessä, että ruokajärjestelmä tuottaa vain sellaisia elintarvikkeita, joita ollaan valmiita ostamaan. Ohjauksen tulee toimia niin päin, että ensin muuttuu kulutus ja kysyntä, johon vastataan tuotannon muutoksilla. Kestämätöntä on suunnitella ohjausta niin, että politiikkatoimilla yritetään maataloutta muuttaa ja sitten toivoa, että joku mahdollisesti ostaisi uutta tuotantoa.

7. Näkemyksenne teemasta 'Infrastrukturi ja rakennettu ympäristö' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

Yksityisteiden korjausvelka on kasvanut. Tarvitaan tehokkaita toimintamalleja ja lisäksi riittävä rahoitus, jotta yksityistiet, ml. metsätiet, ja alemman asteinen tieverkko säilyttävät riittävän palvelukyvyn tulevaisuudessa (TP 7.3).

Rakennetun ympäristön toimialalla on kyky hallita ilmastonmuutokseen liittyviä riskejä ja sopeutua ilmastossa tapahtuviin muutoksiin. Ilmastonmuutokseen varautuminen on sisällytetty osaksi kaikkien eri toimijoiden normaalia suunnittelua ja toimintaa sekä ilmastonmuutokseen varautumiseen tarvittavan ajantasaisen tiedon saatavuus on varmistettu.

Ekologisten yhteyksien kartoittaminen ei kuulune tämän strategian kokonaisuuteen. Yhteys sopeutumiseen on epäselvä, samoin toimenpiteellä haettu vaikuttavuus. Toimenpide 8.3 tulee poistaa.

Sähkönjakelun resilienssiä muun muassa muuttuviin ilmasto-olosuhteisiin sopeutumiseksi on parantava. Maakaapelointi on monilta osin vielä Suomessa kesken. Maakaapelointia tulee johdonmukaisesti jatkaa myös tulevaisuudessa.

8. Näkemyksenne teemasta 'Kuivuusriskien hallinta, luonnonvarojen käyttö ja hoito, luonnon monimuotoisuus ja luontopohjaiset ratkaisut' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

Tavoitteet ja toimenpiteet ovat yhdensuuntaisia valmistellun uuden Kansallisen metsästrategian tavoitteiden ja toimenpiteiden kanssa (TP 11.1).

Samoin uusi metsätalouden kannustejärjestelmä ottaa huomioon sopeutumiseen liittyvät tavoitteet ja tukee metsätalouden sopeutumistoimia (TP 11.2).

Sen sijaan toimenpide 11.3. vaatii vielä täsmentämistä. Valuma-aluekohtaisen erityisesti vesien hallintaan liittyvän suunnittelun tulee tukea luonnonvaroihin perustuvien elinkeinojen harjoittamisen edellytyksiä. Suunnittelun kautta ei saa muodostaa rajoitteita maa- ja metsätalouden harjoittamiselle. Valuma-aluekohtaisen suunnittelun lähtökohtana tulee olla sopeutumisen edistäminen; kyseessä ei siis tule olla ympäristöpolitiikan tai luonnonsuojelun tavoitteiden toteutuskeino, joka johtaa alueiden käytön rajoituksiin.

9. Näkemyksenne teemasta 'Terveysten suojeleminen ja edistäminen' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

-

10. Näkemyksenne teemasta 'Kulttuuriperinnön ja –ympäristön suojeleminen' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

-

11. Näkemyksenne teemasta 'Alue- ja kuntatason ilmatoriskien hallinta' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

-

12. Näkemyksenne teemasta 'Tietopohjan vahvistaminen ja tiedon jalkauttaminen' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

-

13. Näkemyksenne teemasta 'Viestintä ja vuorovaikutus' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

-

14. Näkemyksenne teemasta 'Kansainvälinen yhteistyö' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

-

15. Näkemyksenne teemasta 'Sopeutumisen seuranta ja arviointi' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

Sopeutumisen seuranta liittyy vaikutusten arviointiin. Ilman seurantatyökaluja jää vaikutusten arviointi puutteelliseksi tai tekemättä kokonaan. Onkin huolestuttavaa, että suunnitelmassa todetaan, että toimien vaikuttavuutta on vaikeaa todentaa! Tähän tulee kiinnittää erityistä huomioita ja vaikuttavuuden seuranta ja mittarointi on saatava kuntoon nopeasti.

16. Näkemyksenne luvun 2.5.13 lisäselvitystä vaativista toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

Kts. Edellinen kohta. Seurannan menetelmien ja mittareiden ja niiden avulla todellinen vaikutusten arviointi on oltava hallinnon ykkösprioriteetti.

17. Miten arvioisitte suunnitelman toimenpiteiden vastuuttamista? Mahdolliset toimenpidekohtaiset ehdotuksenne toteuttajien lisäämiseksi tai poistamiseksi?

-

18. Millaisena näette oman organisaationne tai edustamanne tahon roolin sopeutumissuunnitelman tavoitteiden ja toimenpiteiden toteuttamisessa?

Maataloustuottajien ja metsänomistajien osallistaminen ja sitouttaminen prosessin kaikissa vaiheissa on ensiarvoisen tärkeää. Tuottajajärjestöt (MTK ja SLC) ovat tässä luonnollinen kumppani.

19. Tarkemmat huomiot vaikutustenarvioinnista (Luku 2.6)

Vaikutusten arviointi on erittäin tärkeää kaikissa vaiheissa ja sen tulee olla jatkuvaa. Erityisesti on huolehdittava, että arviointi viedään talousvaikutuksiin saakka. Suunnitelmassa vaikutusten arviointia käsitellään niin yleisellä tasolla, että on mahdotonta kommentoida esitystä tarkemmin.

20. Muut huomiot suunnitelmaluonnoksesta.

-

Rantala Jukka
MTK - Päivi Nerg, elinvoimajohtaja